

Darbinieku akciju programmu ietekme uz darbinieku produktivitāti

Anželika Berķe-Berga, Inna Dovladbekova, Baiba Jakobsons

*Rīgas Stradiņa universitāte, Eiropas studiju fakultāte,
Reģionālās ekonomikas un biznesa katedra, Latvija*

Ievads. Darbinieku akciju programmas ir samērā izplatītas attīstīto valstu lielajos un vidējos uzņēmumos. Šo programmu galvenais mērķis ir darbinieku integrēšana uzņēmuma darbībā, tādējādi veicinot viņu motivācijas līmeņa paaugstināšanos, uzticību organizācijai, apmierinātību ar darbu, līdz ar to tiecoties uz augstāku produktivitātes un konkurētspējas līmeni. Latvijā šādu programmu darbību kavē novecojuši un ierobežojoši tiesību akti. Pētījumi liecina, ka arī darba devēju un darbinieku izpratnes līmenis par to ir samērā vājš.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mērķis bija noskaidrot sakarību starp darbinieku akciju piešķiršanu uzņēmumu darbiniekiem un viņu produktivitātes paaugstināšanas iespējām Latvijas ekonomiskajos apstākļos. Tika veikts kvantitatīvais pētījums – lielo un vidējo akciju sabiedrību darbinieku aptaujas.

Rezultāti. Pētījumā tika apskatīti tādi aspekti kā darbiniekus motivējošie faktori, iespējamās darba snieguma izmaiņas darbinieku akciju piešķiršanas kontekstā, attieksme pret iespēju iegādāties uzņēmuma akcijas, kā arī vispārīgi jautājumi par uzņēmuma darbības specifiku un darbinieka vecumu, ienākumu līmeni un ieņemamo amatu. Šī pētījuma rezultāti tika salīdzināti ar iepriekš (2012. gadā) veikta līdzīga pētījuma rezultātiem.

Šie rezultāti liecina par to, ka ar darbinieku akciju programmu īstenošanu var uzlabot Latvijas uzņēmumu darbinieku darba ražīgumu, īpašnieka domāšanas veidošanos, veicināt lojalitāti, paaugstināt ieinteresētību uzņēmuma darbības rādītājos, mazināt darba laika kavējumus, kā arī sekmēt darbinieku piedalīšanos lēmumu pieņemšanas un apspriešanas procesos. Akciju sabiedrību darbinieki ir ieinteresēti akciju iegādē. Īpaši tas attiecināms uz jaunākiem darbiniekiem (līdz 40 gadu vecumam). Vecākie pret akciju iegādes iespēju izturas piesardzīgāk. To var skaidrot gan ar privatizācijas laika pieredzi, gan arī ar riska apetītes mazināšanos līdz ar gadu skaita pieaugumu.

Secinājumi. Kopumā pētījuma rezultāti liecina par to, ka ar darbinieku akciju programmu starpniecību ir iespējams veicināt darbinieku produktivitātes paaugstināšanos. Lielā mērā programmu īstenošanās rezultāti ir atkarīgi no darbinieku izpratnes par akcijām kā vērtspapīru, par uzņēmuma darbību, tā finanšu rādītājiem. Tāpat būtiski ir izglītēt darbiniekus par ietaupījumu diversifikācijas jautājumiem.

Pētījums izstrādāts Valsts pētījumu programmas 5.2. "Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC-LV)" ietvaros.